

Komünistler ile LGBTQ ve Yeni Bir Dünya Üzerine Röportaj

Editörün Notu: Aşağıdaki röportaj Ercan Jan Aktaş ile sitemizin yazarlarından Bob Avakian'ın mimarı olduğu yeni komünizmin taraftarı İbrahim Sâlik arasında gerçekleşmiş ve 30 Mayıs 2020 tarihinde Artı Gerçek web sitesinde yayınlanmıştır.

Kaynak için bkz:

<https://amp.artigercek.com/haberler/komunistler-ile-lgbtq-ve-yeni-bir-dunya-uzerine-roportaj>

Röportajın konusunu oluşturan Devrimci Komünist Parti ABD'nin eşcinsellik üzerine yeni taslak program belgesi için bkz:

<http://yenikomunizm.com/escinsellik-konusunda-yeni-taslak-programindaki-konumumuz-uzerine/>

Son zamanlarda özellikle siyasi tartışmalarda gündeme taşınmasıyla ve tırmanan homofobi ile beraber LGBTI+ toplumsal olarak yeniden ön plana çıktı. Kulak aşinalığımın olduğu ve merakım üzerine önceden birkaç makalelerini de okuduğum yeni komünizm taraftarlarından bu süreçte bir mail aldım. Mail içeriği bir ekten oluşuyordu: *Eşcinsellik Üzerine Yeni Taslak Programındaki Konumumuz Üzerine*.

Hem komünist bir hareketin LGBTI+ ile ilgili kırk sayfalık bir taslak metninin olması, hem yeni komünizmin köklerinin atıldığı RCP USA'ya (Devrimci Komünist Parti, ABD) yönelik homofobi suçlamalarını bilmem, hem de çevremdeki yeni komünizm taraftarları ile yaptığımız sohbetlerden ötürü mailime gelen dosya ilgimi çekti. Maili ve ekini okudum okumasına fakat aklımda pek çok soru birikti. Hem dosyanın kendisine ilişkin, hem kendilerinin meseleye bakış açısına ilişkin, hem de genel olarak komünizme ilişkin sorulardı bunlar. Kafamdaki soruları yazıya döktüm, daha sonra da önceden tanıdığım yeni komünizm

tarafı İbrahim Sâlik ile bir röportaj gerçekleştirdim. Röportajın sonucunda ortaya böyle bir tablo çıktı.

Ercan Jan Aktaş:

Paylaştığınız metinde “Sosyalist toplum, samimi ilişkilerde karşılıklı olarak saygı, eşitlik ve ortak aşka dayanarak kişisel, ailesel ve cinsel ilişkileri destekleyici olacak ve bunlar için uygun zeminleri oluşturacaktır” diyorsunuz. Bunu biraz daha açmanız mümkün mü?

İbrahim Sâlik:

Sorularınıza cevap vermeden önce iki konuya açıklık kazandırmak isterim. Üzerine röportaj yaptığımız “Eşcinsellik Konusunda Yeni Taslak Programı” Devrimci Komünist Parti ABD’nin bir taslak programıdır. Biz programı Türkçeye çevirerek yenikomünizm.com sitesinde yayınladık. Lakin bu bizim hazırladığımız bir taslak programı değildir, o yüzden size vereceğimiz cevaplar “resmi cevap” niteliği de taşımamakta. Biz sadece taslak programı hakkındaki kendi görüşlerimizi sizinle paylaşacağız. İkinci husus ise, bu Taslak 2001 yılında kaleme alınmıştır. Bu taslakta kullanılan bazı terimleri artık kullanmıyoruz. Ayrıca bu taslağın ele almadığı bazı hususlar var, örneğin queer teori ya da transeksüelliğin mevcut konjonktür bağlamında değerlendirilmesi. O dönemde bu tartışmalar çok derinleşmemişti. Ama bugün açısında daha fazla yer işgal etmektedir. Adı üzerinde, bu “bitmiş bir çalışma” değil, bir taslaktır. Fakat öte yandan bu taslağın bilimsel yöntem ve yaklaşıma dayalı ana unsurları vardır. Yani bu Taslak, “her tarafa çekilebilecek” türden bir çalışma da değildir.

Sorunuza dönecek olursak, Tabii, aslında taslak metnin bu ifadesini anlayabilmek için şu an günümüzde yaşadığımız kapitalist toplum ilişkilerine bakmamız gerekiyor. Bir taraftan korkunç derecede yüksek sayılarda tecavüz ve taciz

vakaları var. Öte taraftan bu sadece buzdağının görünen tarafı, çünkü pek çok vakanın bildirilmediğini, toplumsal bir baskı yaratıldığını, mağdurların sindirildiğini biliyoruz. Bu durum dünyanın dört bir tarafında böyle. Bunun üstüne kadının inanılmaz bir şekilde cinselleştirilmesi fenomeniyle karşı karşıyayız. Porno endüstrisinden, sıra dışı bir şekilde yemek reklamlarına, reklam panolarına, magazine, yazılı basından, çeşitli aplikasyonlardan (hemen kayıt ol ve hayalini kurduğun ‘‘nextdoor’’ kızı veya oğlanı kap!) ve maruz kaldığımız tüm ekranlarda bu durum böyle. Bir taraftan toplumun eşcinsellere ve trans bireylere karşı bakış açısı da farklı bir biçimde şekillenmiyor aslında. Yaratılan kimlikler ve roller var. Bu bir bütün olarak medya ve kültür endüstrisinde kendini hissettiriyor. Tam da bu noktada Marx’ın *Komünist Manifesto*’da vurguladığı gibi kapitalizmin insanlar arasındaki bütün ilişkileri nakite çevirdiğini görmemiz gerekiyor. Evet, geline şu aşamada Marx’ın ifadesi yalnızca doğrulanmakla kalmadı, bütün bir işleyişi anlamının da olmazsa olmaz ilkesine dönüştü. Yani işte tam da bu noktada sorunun devamına geliyoruz, biz tam da sorunun içindeki alıntıda belirttiğiniz gibi insanlar arasındaki katı ilişkilerin nakde dönüşmediği, tahakkümün ve baskının olmadığı, insanların metalaştırılmadığı, değersizleştirilmedikleri; eşitliğe, saygıya ve tabii ki ortak aşka dayanan bir toplum tahayyül ediyor ve arzuluyoruz. Bu noktada eklemekte fayda var, verili ekonomik ilişkiler içerisinde ve mevcut üstyapı ile böyle bir toplum hayalden öteye geçemez dolayısıyla, arzuladığımız şekliyle bu ilişkilerin gerçekleşebilmesi için bütün bu ekonomik ilişkilerle beraber, üstyapının da kökten değişmesi gerekiyor.

EJA: “Devrimci proletarya, gerici güçlerin eşcinselliğe karşı saldırılarına sert bir şekilde karşı çıkar” diyorsunuz, günümüz için “devrimci proletarya” sınıfına kimleri dahil ediyorsunuz? 21. yüzyılda çok daha başkalaşan bir çalışma hayatı var. Hatta çalışma alanları ve de çalışanların hayatlarına bakıldığında “zincirlerinden başka kaybedecek şeyi

olmayan” proletaryanın artık kaybedecek çok şeyi var. Buna katılıyor musunuz? Katılmıyorsanız nasıl bir açılım öngörüyorsunuz proletarya sınıfına dair.

İS: Şimdi burada aslında yoğunlaşmış bir şekilde birden fazla soru mevcut. Hani diyorlar ya ‘‘Hangi proletarya?’’ ben de aynı şekilde hangi proletarya diye soruyorum. Bir taraftan evet sizin bahsettiğiniz bu fenomeni Lenin görmüştü, bu durumu kısaca açıklamak gerekirse Lenin kapitalizmin emperyalizme dönüşmesiyle birlikte, onun ifadesiyle, işçi sınıfının sömürgelerdeki yağmalardan payını alan belirli bir kısmı burjuvalaşmıştı. Lakin bu durum o dönemler Batı ülkelerindeki proletarya için geçerli bir meseleydi, bununla birlikte kapitalizmin emperyalizm aşamasıyla birlikte bir dünya sistemi ve dünya ekonomisi olarak kendi dayattığını görüyoruz. Bugün Batı’daki aristokratlaşmış işçi sınıfı ve genel olarak dünya ekonomisi, büyük ölçüde Üçüncü Dünya dediğimiz ülkelerdeki ter atölyelerine ve bunların korkunç sömürülerine muhtaç durumdadır. Emperyalizm bir dünya sistemi ve bu dünya sistemi içerisinde yeni güçler yer alıyor. Emperyalist üretim ilişkilerinin sonucunda üretim araçlarının geliştiği ülkeler mevcut. Batılı emperyalist ülkelerde olduğu biçimiyle de olmasa da, buralarda da işçi sınıfının bir kısmının aristokratlaştığı görülmektedir. Fakat tüm bu “aristokratlaşma” ve görece “refah” durumu, bu toplumun temel çelişkisi üzerine kuruludur; toplumsallaşmış emek ile onun şahsi temellükü.

Örneğin Fransa’nın %30’u orta sınıftan oluşmaktadır. Bu çok büyük bir rakam. Yine Avrupa’da lojistik işi devamlı yükselmekte olan bir sektör ama üretim gün be gün düşmekte. Peki bu nasıl oluyor? Üretim olmadan bu kadar kullanım aracı nasıl pazarda dağıtılabiliyor? Bu az önce söylediğimiz meseleyle alakalı bir durum, emperyalizm bir dünya sistemidir ve dünya çapında işlemektedir. Biz ucuz ve kaliteli Kolombiya kahvesi içelim diye 12-13 yaşındaki çocuklar her gün 14-15 saat boyunca çalıştırılıyor.

Proletaryanın ne olduğu meselesine d6nelim. Proletaryayı  6yle tanımlayabiliriz: Yaşamak için emek gücünden başka satacak hiçbir şeyi olmayan, esasen günü kurtarmak durumunda kalan mülksüz bir sınıf. Realiteye bakalım, bugün dünyada milyarlarca insanın durumu tam da böyledir! Burada 6nemli iki husus daha var; birincisi az 6nce vurguladığımız kapitalizmin temel çelişkisi; toplumsalla mış emek ile bunun şahsi gaspı. Bu temel çelişkinin iki hareket biçimi bulunmakta; emek-sermaye  atı ması ve tek tek m te ebbislerle bu m te ebbislerin kendi arasındaki anar ik 6rg tlenme biçimi. Marx buna üretim anar isi de diyordu. Şimdi burada temel bir gerçek var. Tek tek firmalar, kendi girdi çıktılarını, maliyet giderini, kar oranlarını yoğun bir şekilde hesaplar ama bunu dünya çapında bütün firmalarla birlikte yapamazlar. Yani her sermaye kendi içine dönerek hesaplama yapar. Ve tüm bu sermaye grupları pazarda birbirleriyle değer yasası tarafından birle tirilirler. Yani bir kilo  ekere bir uçak alamazsın, birbirine denk gelecek toplumsal emek zamanı temsi eden paranın 6denmesi gerekir. Ve tüm bu m te ebbisler birbirleriyle değer yasasıyla bağlıyken bile, sermayenin büyümeye y6nelik çabasından 6t r  -b y  ya da 6l- kıyasıya bir rekabet halindedirler. Marx “bu düzene anar i hakimdir” der.

Şimdi neden bu kadar ekonomi politik? Çünkü proletarya toplumsal bir kategoridir ve toplumsal yasaları bilmeden “proletarya kaldı mı?” diye soramayız. Diğer bir yanı ise, bugün kapitalist toplumun temel  eli kisine bağlı olarak -toplumsalla mış emek ile şahsi temellük- dünyada birçok toplumsal fay hattı ortaya çıkmakta. 6rneğin  evre sorununa bir bakalım! Kapitalistler açısından doğa hiçbir zaman girdisel ya da  ıktısal bir “rakam” değildir. Bu durum doğayı talan etmektedir. Bir d   n n, dünya 2 derece daha ısınsa, gezegenimizdeki türlerin çoğu 6lecek ve belki de insanlık türünün geleceği dahi olamayacak.

Şimdi bu durum toplumsal bir fay hattıdır ve kapitalist toplumun temel  eli kisinin ürünüdür. Onlar dünya çapında

retmek ve diğerkleriyle rekabet edebilmek için ucuza üretmek zorunda kalırlar. Eğer böyle yapamazlarsa, “yarıştan elenirler”. Bu durumda onları ucuz enerjiye -ki bunlar fosil enerjidir- iter ve bundan ötürü karbon salınımında her yıl yeni rekorlar kırılır. Tekrar ettiğimi biliyorum, fakat doğru şekilde anlaşılması açısından altını çizmek istiyorum. İklim krizi kapitalizmin temel çelişkisine -toplumsallaşmış emek ve şahsi temellke- bağlı bir şekilde patlak vermektedir. Bu temel çelişkinin ortaya çıkardığı iklim krizi gibi yeni toplumsal sorunları ancak dünya çapında bir proleter (yani komünist) devrim yaparak çözebiliriz. 0 yüzden tüm bu toplumsal fay hatları proleter (yani komünist) devrimin zneleridirler. Ve evet, nasıl ki bir sınıf olarak proletarya dünya çapında sömürüden kurtulmak için tüm baskıcı ve sömürücü ilişkileri ortadan kaldırmaya mecbursa, çevrenin talanından ve tahribatından rahatsızlık duyan, bundan olumsuz etkilenen herkesin dünya çapında baskıcı ve sömürücü ilişkileri ortadan kaldırması gerekir. Bunlar proleter (yani komünist) devrimin yeni kitleleridirler.

Öte yandan yine “yeni komünizm” ile zmlenen çelişkilerden bir tanesi, sizin sorunuzla da bağlantılı gördüğüm proletaryanın şeyleştirilmesi fenomenidir. **Proletaryanın şeyleştirilmesi** dediğimiz zaman, komünizme geçiş için dünya proleter devrimine tekabül eden tüm dünya görüşünün hepsinin - herhangi bir özgül vakitte veya ülkede- proletaryayı oluşturan tek tek özgül kişilerde vücut bulup nesnelleştiği düşüncesini ifade eder. Bu durum proleterleri, diyelim ki beyazların egemen olduğu ABD’de ‘‘beyaz olmayan’’ bireyleri komünizmin bir çeşit “ideal bedenleri” haline getirmek anlamına gelebilir. Aynı şekilde, kadınlar da özgürleştirici hedef ve ilkelerin vücut bulduğu varlıklar olarak şeyleştirilmiş olabilirler.

Yeni komünizmin işaret ettiği temel bileşenlerinden bir tanesi komünist hareketin işçi hareketinden ayrılmasıdır. Marksizmin ilk evrelerinde devrimin ana temelinin üretim ilişkilerinin

belkemiğini oluşturan işçi sınıfı tanımlanıyordu. Burada bu kapsamlı meselenin tarihsel olarak aşamalarını irdelemeye vaktimiz olmasa da ana hatları ile şunu belirtmekte fayda var; evet ücretli işçi sınıfı her ne kadar devrimin önemli bir parçasıysa da, sendikal dinamikler veya büyük ölçekli üretimde yer alan işçiler devrimin itici gücü ya da ana mücadele gücü değildir. Yeni komünizmde proleter bir devrim dediğimiz zaman burada bir tür ‘‘işçi hareketinden’’ ‘‘işçicilikten’’ değil, kapitalist düzeni devirerek son tahlilde komünist bir dünyaya ilerleyecek ve bir sınıf olarak kendi varlığını ortadan kaldırırken tüm insanlığı özgürleştirecek olan bir sınıftan bahsediyoruz.

EJA: ‘‘Aynı zamanda, aynı cinsiyetten bireylerin mevcut ilişkilerinin, şu an egemen olan, aile ve cinsel ilişkilerin hakim ideolojisi olan ve kadınları baskı altına alan ‘‘erkek egemenliğinin’’ sınırlarına hapsedildiğini ve bunun dışında varolmadığını anlamak da oldukça önemlidir. Pek çok farklı şekilde burjuva toplumlarında eril bir gey kültürünü karakterize eden genel görünüm, aslında erkek hakkı dışında kalan bir görünüm değildir. Hatta bu ilişkilerin belli elementleri de ‘‘erkek hakkının’’ yoğunlaşmış ifadelerini içinde barındırır. Lezbiyenlik, sınıflı toplumlarda kadınların baskı altında tutulmasına karşı farklı anlamlarda bir cevap niteliği taşısa dahi, tek başına bu baskı sorununa kökten bir çözüm getiremez.’’ Eşcinsellik konusunda ‘‘özeleştir’’ mahiyetini taşıyan bir metinde ‘‘burjuva toplumunda da eril bir gey kültürü’’ ve ‘‘lezbiyenlik, sınıflı toplumlarda kadınların baskı altında tutulmasına karşı farklı anlamlarda bir cevap niteliği taşısa dahi, tek başına bu baskı sorununa bir çözüm getiremez’’ derken daha başından gene kendinize teorik bir kalıp/duvar örmüş olmuyor musunuz?

İS: Öncelikle şunu belirtmekte fayda görüyorum teorik bir kalıp/duvar örmek ve teori üretmek -çünkü bu yöntem ve yaklaşım meselesidir- arasında ben ciddi farklar görüyorum. Teori bilimin işidir, bir diğer tarafta biz bir fenomeni

incelerken aynı zamanda soyutlama yapıyoruz, belirleyici unsuru bulmaya ve çelişkileri çözümlemeye çalışıyoruz. Yani aslında soru şu olmalı, teorik bir kalıp örmekten ziyade şeyler realiteye nasıl tekabül ediyor? Sorunuz içerisinde alıntılıdığınız kısma yönelmek gerekirse burada bir başka problemle karşılaşyoruz. LGBTQ+ hareketinin her bir kanadını kendiliğinden özgürleştirici görebilir miyiz? Yani LGBTQ+'nın bir mensubu olmak veya hareketinin bir parçası olmak kendinden özgürleştirici midir? Eğer öyleyse, Milo Yiannopoulos gibi eşcinsel ama bir o kadar da faşist bir kişi nerede konuşlanacak, peki ya Caitlyn Jenner veya Ana Brnabic gibi siyasi bir figürü nerede konuşlandırmak gerekiyor? Buna benzer bir polemği Lenin -komünist hareketin raflardan indirmeye pek de tenezzül etmediği *Ne Yapmalı?* kitabında- işçi sınıfı için yürütmüştü. Ne demek istediğimi biraz daha açayım. Yine başka bir örnek olarak bugün İngiltere, Kanada'nın muhafazakar partilerinin, Torylerin LGBT kanatları var. Trump'ın LGBT destekçileri var. Çok uzağa gitmeye gerek yok. Türkiye'de uzun bir süre medyanın gündemini tutan bir AK LGBT fenomeni olmuştu. Bu kadar eril bir siyasi dili olan, gerici fikirleri olan bu siyasi oluşumları destekleyen LGBT hareketlerini nereye yerleştirmeliyiz? İşte ben tam da bu noktada bu duvar örme konseptine karşı çıkıyorum, aksine burada bu fenomenlere de yer veren bir anlayış var.

EJA: Her ne kadar “eşcinselliği komünist bir toplum içinde düşünememiştik” söylemine dair bir özeleştiri içerse de, metinde komünizme yine de bir toplumsal mühendislik misyonu yükleniyor, günümüzde de bu devam ediyor, elbette bütün komünist yapı/grup ve de partilerde. Geçmişte SSCB, Çin, Küba gibi “toplumsal mühendislik” örneklerinin büyük tahribatları hala devam ederken nasıl bir toplumsal mühendislik çalışması öngörüyorsunuz?

İS: Şunu belirtmek gerekiyor. ‘‘Çin, Küba, SSCB gibi’’ ifadesi, bir nevi Mao Zedong'un “ikiyi bir etme” lafını andırıyor. Bunlar bambaşka deneyimlerdi. Küba, anti-Amerikan

bir ülke konumundaydı ama kesinlikle sosyalist bir devrim yapmamıştı, yapmadığı gibi komünizme de yönelmemiş, 1950'lerden sonra sosyal-emperyalist bir ülke olan SSCB'nin operasyonel gerici bir gücüne dönüşmüştü. Öbür tarafta 1917-1953 yılları arasında SSCB ve 1949-1976 yılları arasında Çin Halk Cumhuriyeti gerçekten de sosyalist bir devrimi temsil ediyorlardı. Tarihçi Arno Mayer'ın deyimiyle Stalin'in ''ritüelleştirilmiş şeytanlaştırılması'', Çin'de ki verilerin tahrifine girmek dahi istemiyorum. Komünizmin Kara Kitabı gibi, 1976'dan sonra Çin ile ilgili basılan kitaplar gibi gerçekten profesyonel bir tarih bilimcisinin yüzlerine bakmayacağı kitaplarında yardımıyla, başlayan hummalı bir çalışma var. Ben burada konuyu uzatmamak adına okuru Raymond Lotta'nın ''Bildiğinizi Düşündüğünüz Şeyi Bilmiyorsunuz: Komünist Devrim ve Kurtuluşa Giden Gerçek Yol: Tarihi ve Geleceğimiz'' adlı çalışmasını okumalarını önerebilirim. Bir kere bu meselenin iç bağıntısı kavranırsa düşünceler alanındaki bu ''tahribat'' gibi sözlerin kullanılmayacağı kanısındayım.

Enteresan olan bir nokta da resmi ideoloji, resmi tarih gibi alanların sert eleştirisini yapan, tarihin egemenlerin eğip büktüğü, manipüle ettikleri bir anlayış olarak gören pek çok ilericici kimse, söz konusu komünizm olduğunda böyle düşünmez. A priori doğruları vardır. Sorunun diğer kısmına geçiyorum, ben yine buradaki toplumsal mühendislik ifadesini reddediyorum. Komünizm bir toplum bilimidir. Toplamların nasıl doğduğunu, nasıl geliştiğini, gelişimin altında yatan ekonomik ilişkileri, üstyapıda nasıl ifadesini bulduğunu, altyapı ile üstyapı arasındaki bağı ve aynı zamanda görel i otonomisini ve tüm bunların nasıl sınıfsız, baskısız ve sömürsüz bir topluma götürülebileceğini -evet bu teleolojik bir tarzda kaçınılmaz değildir-, tarihin eğilim yasalarına -Tanrıvari metafizik yasa değil, eğilim yasalarına- ilişkin bilimsel bir yöntem ve yaklaşım belirler. Her bilimde olduğu gibi, komünizm de şeyleri devamlı olarak sorgular, testten geçirir ve realiteye tekabül ettiği sürece devam ettirir. Mesela komünistlerin

bilimin nazarından kaçan hiçbir ilkesi yoktur. Mesela kadına yönelik baskıya temelden karşıyız. Ama bu a priori, Deus Ex Machina bir ilke değildir. Zira patriyarka dünya çapında ortadan kalktığı zaman böyle bir ilke de sönümlenecektir.

Buradan şuraya gelmek istiyorum, nasıl ki söz konusu yer çekimi kanunları olduğunda “öküzün boynuzu” diye üfüremeyeceksek, söz konusu toplumsal meseleler olduğunda da “herkes istediğini yapsın” doğru bir yaklaşım değildir! Hindistan’ın bazı yerlerinde, bir kadına tecavüz edildiği zaman, tecavüze uğrayan kadının aşireti, karşı aşiretten kadına tecavüz ederek “ne yaşadığımızı anlasınlar” diyen “kanunları” izlerler. Toplumsal sorunlarda, hislerin, öfkelerin, yaşanan olumlu ya da olumsuz tecrübelerin yeri yoktur demiyorum, fakat BU TEMELDE hareket edemeyiz. Bu gereksiz acıları bir daha yaşamamak için, tüm hislerin, öfkelerin vb. bilimsel bir yöntem ve yaklaşıma ihtiyacı var. Ve bu bir bilim olarak komünizmdir, “üstün akıl” değil.

Yeni komünizm ile bizler, **“sağlam bir çekirdeği ve bu temelde bir hayli esnekliği”** savunuyoruz. Yani hayatın her alanında muhalefetin rolünü çok önemli görüyor ve toplumsal bir mayalanmadan yana olduğumuzu belirtiyoruz, kitlelerin, dünyanın gerçek çelişkileri mekanik yöntemlerle çözüme ulaştırılamaz. Ancak burada bir başka sorun var. Söylediğiniz şey esas olarak ‘‘Aydınlanmanın devamı olarak Marksizm’’ gibi bir anlayışa dayanıyor, hakikati reddeden bunun yerine anlatılar yerleştirilen bir anlayıştan bahsediyoruz. Ben burada başka bir soruyla bu konuyu kapatmak istiyorum. Eğer hakikat bir dayatmaysa ve bu ‘‘toplumsal bir mühendislik’’ ise ve herkesin kendi anlatısı varsa, hangi anlatının doğru olduğuna ya da daha doğrusu hangi anlatının muktedir olduğuna kim karar verecek? Siyasal İslamcıların anlatısı (mesela buna iyi bir örnek Diyanet’in homofobik hutbesidir) ezilenlerin ‘‘anlatısıyla’’ karşı karşıya geldiği noktada güçlü olanın anlatısı haklı mı olacak?

EJA: “Cinselliğin biyolojisi”, “cinselliğin arka tarihi”, “ABD

Toplumunda Modern Gey ve Lezbiyen Kültürü” bağlamında bir tartişma içinde olmak ‘eşcinselliğe dair “normal” olanı arama anlayışı’ gibi bir hissiyatın oluşmasına da neden oluyor. Bir siyasi partinin bu kapsamda cinsellik, eşcinsellik ilişkileri analizi içinde olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz. En nihayetinde feminist kadın tarihi, LGBTİ+ ların kendi yaşanmışlık deneyimleri ve de teorilerine dair oldukça kapsamlı kaynaklar mevcuttur. Oralardan yeterince kaynak edindiğinizi düşünüyor musunuz?

İS: Burada şöyle bir durum var, bugün toplumun kaygıları, bizlerin toplumsal fay hatları dediğimiz noktalarda keskinleşiyor. Bizim bunların içerisinde olmamız şart ama bunun her zaman bir çizgiyi takiben olması gerekiyor. Herkesin kendi anlatıları için savaşım verdiği bir kesişimselci perspektif ile değil. Taslak metnin çıkış tarihi göz önünde bulundurulursa kullanılan kaynakların çeşitliliği de pek çok şey ifade edecektir. Homofobiye ilişkin tarihsel çalışmalardan, antropoloji, evrim bilimine dair pek çok kaynak kullanılıyor. Aynı zamanda taslak metnin ortaya çıkışında da çeşitli aktivistlerin haklı eleştirileri de var tabi. şimdi bir diğer taraftan burada yürütülen tartişmaların amacı bir ‘‘normali’’ tanımlamaktan ziyade fenomenlere bilimsel yöntem ve yaklaşım ile yaklaşmak. Tarihte de, bugün de bunun yapılmadığı zamanlar olan şeyler hazin trajedilerdir. Biyodeterminizm mesela çok tehlikeli bir durum. Olayı bir gen, hormon, beynin bilmem herhangi bir kısmına bağlayan endişe verici bir tutum. Hatırlatmakta fayda var, bunu Naziler de yapmıştı! Bunun farklı versiyonları var biliyorsunuz. Eşcinselliği çeşitli psikolojik nedenlere bağlamak, ailevi ilişkileri ön plana çıkartmak, için suyu çıktığı zaman hastalık diyen de oluyor, ahlak eksikliği de... Bunun iyi anlaşılması lazım, meselenin böyle yorumlanmasının son derece sağlıksız ve zarar verici olduğunun vurgulanması lazım. Zaten taslak metin olayların bu şekilde yorumlanamayacağını vurgulamak istiyor, metnin kaygısı bu ve bu yüzden meselenin bütün farklı boyutları inceleniyor.

EJA: “Burjuva toplumunda kadınlar ve erkekler arasındaki cinsel ve samimi ilişkiler büyük ölçüde erkek egemen ideolojinin ve ‘erkek haklarının’ yansımasıdır ve bunlar tarafından domine edilmektedir” ifadenize katılıyorum. Ancak öngördüğünüz sosyalist toplumu teorize eden gene bir erkek aklı değil midir? Şöyle bir okuma yaptığımda Yeni Komünizm’e gelen en büyük eleştiride Bob Avakian eksenindeki “şef”, “erkek önderlik” eleştirileridir. Öngördüğünüz sosyalist hayat içinde kadınların ve de eşcinsellerin neyi nasıl “özgür” yaşayacaklarını gene bir “erkek ekli” teorize etmiyor mu?

İS: Bu konuya değinmenize sevindim. Madem söz Bob Avakian’dan açıldı, ben ondan bir alıntı yapmayı uygun görüyorum. *Basics* adlı eserinde şöyle diyor kendisi: ‘‘Birisi şu soruyu sormuştu: beyaz bir erkek olarak gerçekten de devrime önderlik etmeyi düşünmüş müydünüz? Doğrusu, beyaz bir erkek olarak düşünmedim- fakat bir komünist olarak öncü bir rol oynayabileceğimi düşünmüştüm.’’ (Şimdi soru şu, siz bir doktora gittiğinizde onun “erkek” mi ya da “Fransız” mı olduğuna mı bakarsınız yoksa, sizdeki hastalığın semptomlarına karşı nasıl bir metot izlediğine, hastalığı nasıl anladığına ve ona nasıl müdahale ettiğine mi bakarsınız? Eğer toplumda “doğru olanın hangi kesimden geldiğine göre” değerlendiriyorsanız, hiçbir zaman realiteyi kavrayamazsınız. Hatırlarsanız, Erdoğan “düşünmezsen Kürt sorunu yoktur” demişti. Bu bir çeşit insan “düşüncesinin realiteyi belirlediğine dair” görüştür. Ve eğer eşcinsellerin “hakikate ulaşmak için avantajlı olduğunu” düşünüyorsanız, bu konuda yanılıyorsunuz. Çünkü birçok eşcinsel, bu toplumun işleyişinden ve ahlak ve ideolojik yapısından ötürü kendi eşcinselliğini bile kabul etmemekte. Bilim, şeylere nereden, hangi cinsten, hangi ulustan ve hangi sınıftan geldiğine bakmaz, onun realiteye tekabül edip etmemesine bakar. Eğer biz kendi “argümanlarımız” için -eşcinsellere dair hakikatleri “doğal hislerinden ötürü” eşcinseller bilir tarzında- hep bir “doğallık” durumu ararsak, o zaman İslamcı faşistlerin “doğallıkları” ne olacak?)

Ben burada yoğun ve bir hayli önemli bir ifadenin olduğunu söyleyebilirim. Komünist olmak demek bir noktada bütün bu baskı ve sömürü ilişkilerine karşı çıkmak anlamı da taşıyor. Burada Marx'ın *Fransa'da Sınıf Savaşları* eserinde ilk kez kullandığı "4 Bütünler" kavramını vurgulamak gerekiyor. Yani tüm sınıf ayrımlarına, bu ayrımların dayandığı tüm üretim ilişkilerine, bu üretim ilişkilerine tekabül eden toplumsal ilişkilere ve bu toplumsal ilişkilere tekabül eden tüm fikirlerin ortadan kaldırılması noktası bu komünist devrimin nihai amacı diyebiliriz. Dolayısıyla sosyalist bir toplumda ve tabii ki geleceğin komünist toplumunda -biraz provakatif olacağım- toplumu değiştirmek için çabalayacak ve toplum yönetiminde öne çıkacak bireylerin LGBTQ, heteroseksüel, fiziksel açıdan dezavantajlı, siyahi veya Eskimo olmasının gerçekten hiçbir öneminin olmayacağı, bunu önemli hale getiren koşulların devamlı olarak dönüştürüleceğini anlamamız gerekiyor. Bu ilişki biçimleri geleceğe ertelenen bir proje değil elbette ki, nitekim yeni komünizm taraftarları arasındaki kavrayış ve yaklaşımlar devamlı olarak bu süzgeçlerden geçiriliyor.

Dolayısıyla yeniden sorunuza geri dönmek gerekirse, Bob Avakian'ın ten renginin, dilinin, cinsel yöneliminin, sınıfsal arka planının vb. bir önemi bulunmamaktadır. Burada Bob Avakian'ın geliştirmiş olduğu bilimin, bu doğrultuda izlenen siyasi çizginin, kendisinin önderlik sanatının ve insanlığın ve gezegenin geleceği adına almış olduğu ciddi sorumluluğun büyük bir önemi vardır ve bunun doğru şekilde anlaşılması gerekmektedir. Örneğin ben Einstein deyince habire aynı gömleği giyen beyaz saçlı Yahudi bir Almandan ziyade, yepyeni bilimsel bir paradigmanın filizlenmesine vesile olan genel ve özel görelilik gibi çılgır açan kuramları insanlığın hizmetine sunmuş birini görürüm. Bilim ve düşünce dünyasında önce çıkan ve insanlığın ufkunu ilerletmiş kişilere bu şekilde yaklaşılması doğrudur.

EJA: LGBTQ bireylerin uğruna savaştıkları hak ve özgürlükler

çerçevesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce bu hak ve özgürlükler içinde yaşadığımız meta üreten mevcut emperyalist-kapitalist sistemi konsolide ediyor mu? Burada çelişkili bir durum var mı?

İS: Burada çok çelişkili bir durum var. Bir yandan evet, bunu daha önce de kendi yazılarımda vurgulamıştım. Öncelikle, burada çok zor mücadeleler altında kazanılan bu haklar çok kolay bir şekilde geri alınabiliyor, buna daha sonra değineceğim. Bir diğer taraftan bu hak ve reformların hapsoldükleri bir çerçeve var. Ve maalesef son kertede buna mahkumlar. Verili üretim tarzını ve bu temeldeki mevcut toplumsal ilişkileri kökten değiştirmek için ve elbette üstyapıda tutarlı bir ideolojik mücadele verilmeksizin bu meseleyi çözümleyebilmemiz imkansız. Ancak burada gözden çıkartılmaması gereken bir mesele var, o da bu mücadelelerin sonuna kadar meşru olmaları durumudur. Ben bunu kısaca Lenin'in boşanmayla ilgili söylediklerine benzetiyorum, **''Boşanma hakkının olması herkesin boşanacağı anlamına gelmez ama boşanma hakkının olmaması kadının köleliği anlamına gelir.''** Bu çok doğru. Nitekim bizler de bu meşru talepleri destekliyoruz. Fakat bununla birlikte hem bunların son tahlilde verili ilişkilerin içerisine hapsolacaklarını söylüyoruz, hem de mülkiyet ve tabi kılma ilişkilerini eleştiriyoruz.

EJA: **"Cinsel pratikler gelecekte neye benzeyecek ve eşcinsellik sosyalizm ve komünizm süresince var olmaya devam edecek mi? "Böyle bir sorunun peşinde olmak "hetero aklının" bu metinde bile ne kadar güçlü durduğunu sizce izah etmiyor mu?**

İS: Bense bunu uzun süreli bir araştırmanın sonucunda sorulan çok samimi bir soru, hatta belki de queer bir topluma göz kırpması olarak görüyorum. Röportajımızın başka bir bölümünde de değindiğim üzere son tahlilde verdiğimiz mücadele "4 Bütünleri" kapsıyor. Yani bütün baskı ve sömür ilişkilerinin bittiği bir topluma dair neyi tahayyül edebiliriz? Mevcut

koşullarda erkek hakkının işlediği cinsel pratikler sömürsüz ve toplumsal cinsiyet rollerinin ortadan kalkacağı bir dünyada nasıl bir hal alacak? Sorulan sorular bunlar ve sorulmaları da gerekiyor. Eğer bu hetero aklın bir sorusuysa eşcinsel akıl bu soruyu nasıl sorardı ya da daha doğrusu sorar mıydı? Amiyane bir tabirle, şeyleri olduğu gibi bırakmalı mıyız? Yani herkesin anlatısı objektif olarak doğru mudur? Sanırım bir kez daha bu sorulara geri dönmüş bulunuyoruz.

EJA: Belgede trans bireylerin durumuna çok genel olarak değinilmiş. Komünistler trans bireylerin toplumu yönetmek de dahil kendini her şekilde ifade etme hakkını, ayrıca cinsiyet değiştirme taleplerini destekleyecekler mi? Veya daha spesifik olarak sormak gerekirse, sosyalist bir toplumda cinsiyet değiştirme uygulaması talep eden herkese anayasal bir hak olarak ücretsiz şekilde bu sağlanacak mı?

İS: Evet bu doğru bir tespit, belge içerisinde bir paragrafta değinilen bir mesele, bu önemini eksiltmiyor tabii ki. Ben açıkçası dosyanın yazılmış bulunduğu tarihin bunda etkisi olduğunu düşünüyorum, bu mesele ve belgenin yayımlanmasından sonra tartışmaya açılan ya da toplumsal olarak daha da görünürlük kazanan tüm meseleler için geçerli bu durum.

Bir yeni komünizm taraftarı olarak burada sorduğunuz tüm sorulara vereceğim cevap ise doğrudan “evet” olacaktır. Bu mesele bizim bütünlüklü olarak toplumsal fay hatlarını ele aldığımız bir formülasyonda **5 DURDUR!** içinde de ifadesini bulur. Bu beş maddeden bir tanesi: “Ataerkil ayrımcılık, insandışılaştırma, cinsel yönelime ve cinsiyete dayalı her türlü baskıyı durdurun!” şeklinde formüle edilir. Şimdi bu önemli bir mesele, biz toplumda cinsiyete ve cinsel yönelime dayalı tüm baskılara karşı mücadele vereceğiz ve bu baskıların radikal bir şekilde dönüştürülmesi için mücadele edeceğiz. Belgede parti içi bir tutumdan bahsedilirken, Bob Avakian tarafından yazılan ve devrimden sonra yeni bir toplumun nasıl işleyeceğini somut olarak gözümüzde canlandırmamıza yardımcı olan *Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa*

tasarı önerisinde bu meseleye dair de belirli bir bakış açısı vardır. İnsanların kendilerini, cinsel yönelimlerini ifade edebilmeleri noktasında bir engelle, aşağılamayla karşılaşmamaları gibi. Ve yine insanların bu konudaki taleplerini dikkate almak da mücadelesini verdiğimiz toplumun radikal bir şekilde dönüştürülmesinin bir parçasıdır.

EJA: ‘Kimlik politikaları’ alt başlığında: “...” kimlik grubunun” kısa zamanlı koalisyonlarla hareket ederken her zaman diğerlerinden önce kendi isteklerini ön planda tutmasıdır. Bunun aksine proletarya, ortak düşmanı görür ve bütün bu baskının sebebinin ortak kaynağını ve asıl çözümünü, proletarya ve onun öncü partisi tarafından önderlik edilen, sonuna kadar götürülmüş ve tarihin bu devrinde bütün insanlığın temel isteklerini temsil edecek olan gerçek bir devrimde görür.” Geleneksel olarak solun “kimlik siyaseti”ne bir alerjisi var. Sizin programda da bu devam ediyor. Buna dair neler söylemek istersiniz?

İS: Bu soruda değinmeden edemeyeceğim belirli noktalar var. Geleneksel olarak sol dediğimiz zaman bir hayli geniş bir spektrumdan bahsediyoruz. Bana kalırsa şu an günümüz “sol” hareketlerinin kimlik politikasıyla pek de bir sorunları yok. Aksine, bu meseleye gayet kesişimselci bir şekilde dahil oluyorlar! Bununla ne demek istiyorum?

Burada bahsedilen kesişimselcilik kavramı, Revolution gazetesi yazarı Nayi Duniya’nın da dediği gibi bir anlamda bir **“bakış açısı epistemolojisi”**dir. Dünyayı olduğu haliyle bırakarak baskının çeşitli biçimleri arasında bir sıralama yapma ve bunları karara bağlamak için bir çerçeve oluşturulmasıdır. Bu durum açık bir şekilde bu baskıların altındaki itici güçleri ve temel dinamikleri analiz etmekten uzak kalır. Bununla beraber kendi çizdikleri çerçeve ne yazık ki sistemik ilişkileri analiz etmekten yoksun olduğu için, dünya çapında ter atölyelerinde sömürülen kitleler de dahil olmak üzere pek çok başka baskıya maruz kitleler bu çerçeveye giremezler. Yine aynı şekilde kesişimsel bir kimlik olarak yaklaşıldığı

takdirde sınıf kavramı da kapitalist-emperyalist sistemin anlaşılma başlanması gibi bir anlama da gelmez. Bir kez daha belirtmekte fayda var, bilimsel bir yaklaşım olmadan bütün bu direniş ve mücadeleler bunların kaynağı olan sisteme tekrar yönlenirler. Şimdi buna açıklık getirdiğimize göre şunu tekrar söyleyebilirim, sizin düşündüğünüzün aksine ''sol'' bu meseleyle gayet ilgilidir ama demin de tanımını yaptığım kesişimselci bir şekilde! Dolayısıyla alerjik bir durumumuz yok, nitekim bağışıklık sistemimizde bir problem yok! Ancak şunu söylemekte fayda var, bundan bir önceki sorunuza verdiğim cevapta **5 DURDUR!** formülasyonundan bahsetmiştim. Şimdi burada önemli bir mesele var çünkü bunlar toplumun kaygı alanları. Bunlar baskı, sömürü ve dehşetin yoğunlaşmış halleri. Biz bunlarla mücadele ediyoruz ve etmeliyiz de. Ancak bunu **5 DURDUR!** dediğimiz komünist mücadelenin belkemiğini temsil eden fay hatlarının her birini ''doğal'' olarak bu maddelerde formülasyonuna gidilen problemleri ''deneyimlemiş'' özel bir grup, özel olarak yürütmemelidir. Yani bu eşitsizliklere ve baskı ilişkilerine karşı ''farklı anlatıları olan farklı gruplar'' şeklinde mücadele edilmemelidir. Çünkü ne ırksal ne de sınıfsal bir hakikatten söz edemeyiz. Mesele şeyleri olduğu gibi, gerçek hareketliliği içinde anlayabilmek ve elbette bunu dönüştürebilmektir. Bunu yaparken objektif realiteye bakmamız gerekiyor, ''kimlikel hakikatlere'' yani anlatılara değil.

EJA: Neye dayanarak ''kimlik politikalarının büyük çoğunluğu son tahlilde devrimin gerekli olmadığı ya da en azından devrimin mümkün olmadığını düşünür'' gibi bir çıkarsamaya gidiyorsunuz? Kimlik siyaseti içinde aktif olan bireylerin de devrimci, komünist ya da sizlerinki gibi komünist bir devrim hayalinin olamayacağını mı düşünüyorsunuz?

İS: Tam tersi! Kesinlikle böyle bir ''hayalleri'' olmalıdır! Bütün bu baskı ve sömürüyü ortadan kaldırılabilmemiz için olmalıdır. Ancak kimlik politikalarının çizdiği sınırlardan ve ''anlatı'' mefhumundan, yani herkesin kendi hakikatlerinin peşinden koşması noktasından yeterince bahsettiğimi

düşünüyorum. En basit tabiriyle objektif realite böyle bir şey değildir. Bunun doğru ve tutarlı bir şekilde anlaşılabilmesi için ve tabi dönüştürülebilmesi için bilimsel yaklaşım şarttır. Yeni komünizmin kritik önemi de tam bu noktada bir kez daha devreye girer. Hem bu sistemin dinamiklerinin ve başat çelişkilerinin objektif realite ışığında çözümlenmeleri, hem de bundan önce yapılmış olan tali bazı hataların çözümlenmesi ile bu noktada ihtiyacımız olan perspektifi bize sağlar. Yani kısacası devamlı olarak söylediğimiz bir noktaya geliriz. Bu baskı ve sömürü ilişkilerinin bitirilebilmesi için devrim zorunludur, mümkündür ve arzulanabilir. Bugün, ezilen en temel kitleler de dahil olmak üzere bütün insanlığın kurtuluşu için, ya nihai amacı sömürücü ve baskıcı ilişkilerin olmadığı komünist bir dünyayı hedefleyen gerçek bir devrim yapacağız, ya da insanlık bugün yaşadıklarını gelecekte de -ki eğer bir gelecekleri olacaksa- yaşamaya devam edecek. Eğer sorunuza geri dönecek olursak, ezilenlerin tam da böylesi bir devrime ihtiyacı var. Ve evet, toplumun her kesiminden gelen insanlar bunun öznesi ve önderi olabilirler.

Ercan Jan Aktaş Kimdir?

Sosyal bilimci, yazar. Sosyal bilim çalışmalarını sürdürdüğü Ortadoğu Tarih Akademisi Girişimi ve Dut Ağacı Kolektifi bünyesindeyken ''Ben Öldüm Beni Sen Anlat'' (Belge Yayınları, 2006) ve ''Öykülerle 12 Eylül'' (Kolektif, 2013) adlı çalışmaların kitaplaştırılmasında yer alır. Bunlara ek olarak Aktaş'ın ''Sertav Çiya'ya Mektuplar'' (Vate Yayınları-2008) ve ''Gitmek'' (Kaos Yayınları, 2020) adlı iki kitabı daha vardır. Şu an da Fransa'da bir yandan EHESS'te (Ecole des Hautes Etudes en Science Sociale) master yapmakta bir yandan da Barış İçin Vicdani Ret çalışma grubunda çalışmalarına devam etmektedir.